

Buizerdmos, *Rhytidium rugosum*, na 42 jaar teruggevonden in Zeeland

André Aptroot

Historie van buizerdmos in Nederland

Buizerdmos (*Rhytidium rugosum*), in het buitenland vooral een soort van kalkgraslanden, is in Nederland een zeldzaam mos van de kalkrijke duinen. Vanouds komt het hier en daar voor tussen de Wassenaarse Slag en De Zilk (Weeda 1996). Mogelijk heeft het zich in de Amsterdamse Waterleidingduinen wat uitgebreid doordat het soms aan de hoefjes van de nu talrijke damherten blijft hangen.

Er zijn twee andere historisch bekende vindplaatsen in Nederland: de duinen bij Castricum, waar de soort slechts eenmaal is gevonden in 1950 (Agsteribbe 1951), en de duinen van Walcheren in Zeeland.

Buizerdmos was tweemaal gevonden in de duinen van Walcheren, de eerste keer in 1841 door R.J. van den Bosch, met als vindplaats "Domburg", de tweede keer in 1980 door T. Reijnders met als vindplaats "Vrouwenpolder". De vindplaatsen zijn (later) toegeschreven aan twee verschillende en niet eens aangrenzende uurhokken, namelijk aan de uurhokken waarin die woonplaatsen liggen, respectievelijk 48-11 en 42-53.

Recente vondst van buizerdmos in Zeeland

Tijdens het maken van een opname voor het Netwerk Ecologische Monitoring, uitgevoerd door Freek van der Goes van Van der Goes en Groot Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau, werden mossen verzameld voor nadeterminatie door de auteur. Tot zijn grote verbazing bevatte het monster een paar stengels buizerdmos.

Nu is het interessante dat de recente vindplaats in de duinen tussen Domburg en Vrouwenpolder ligt, in uurhok 42-52. Omdat de duinen vlak bij Domburg en vlak bij Vrouwenpolder een stuk armer zijn en eigenlijk geen geschikte groeiplaatsen voor buizerdmos bevatten, zou het best weleens kunnen zijn dat alle vondsten van 1841, 1980 en 2022 op precies dezelfde plek gedaan zijn.

Ecologie

Agsteribbe (1951) en Weeda (1996) geven informatie over de ecologie. Weeda meldt dat in de jaren '90 van de vorige eeuw verscheidene vruchteloze pogingen zijn gedaan om buizerdmos terug te vinden op de duinhelling bij Vrouwenpolder waar Reijnders het had gevonden, en merkt daarover op: "Toegegeven moet worden dat de verdwijning van *Rhytidium* ter plaatse veel minder verbazing wekt dan het feit dat het mos het op dit vermoste en ontkalkte duin tot 1980 heeft uitgehouden!" Toch meldt hij verderop in zijn artikel dat buizerdmos weliswaar kalkhoudende of althans basische standplaatsen prefereert, maar in Europa ook wel van zure gesteenten bekend is. Agsteribbe (1951) vermeldt dit ook. Buizerdmos lijkt vooral kritisch ten aanzien van de dynamiek op de standplaatsen, en tamelijk indifferent voor bodemeigenschappen.

Tabel 1 toont de recente opname van de Zeeuwse locatie, gemaakt door Freek van der Goes. Het is bepaald geen soortenrijke plek, met slechts 19 soorten op een oppervlakte van 25 m² open duin. Misschien dat het buizerdmos aldaar daarom wel zo lang over het hoofd is gezien. De opname bevat veel soorten die optimaal voorkomen op tamelijk kalkarme standplaatsen, maar daarnaast zijn ook geel walstro en behoorlijk wat vals rendiermos aanwezig, die indiceren dat de bodem niet sterk zuur kan zijn.

Dankwoord

Van der Goes en Groot Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau en de Provincie Zeeland hebben het onderzoek gefinancierd en logistiek mogelijk gemaakt.

Literatuur

- Agsteribbe, E. 1951. Een recente vondst van *Rhytidium rugosum* (Ehrh.) Kindb. in Nederland. Buxbaumia 5, No 1/2: 25-26.
- Weeda, E.J., 1996. Drie zeldzame kalkmossen in de Hollandse duinen: *Pleurochaete squarrosa*, *Rhytidium rugosum* en *Thuidium abietinum*. Stratiotes 12: 5-28.

Buizerdmos op het Vlaggeduin te Katwijk. Foto: Arjan de Groot.

Tabel 1. Vegetatieopname van de plek met buizerdmos in Zeeland. Auteur Freek van der Goes. Bedekking/abundantieschaal: Braun-Blanquet, aangepast door Barkman, Doing en Segal.

Jaar	2022
Maand	8
Dag	9
Opp. proefvlak (m ²)	25
Expositie	Z
Hellingshoek (graden)	2
Bedekking totaal (%)	90
Bedekking kruidlaag (%)	40
Bedekking moslaag (%)	80
Gem. hoogte kruidl. (cm)	10
Associatie	r14RG16
Kruidlaag	
Agrostis capillaris	1 Gewoon struisgras
Aira praecox	2a Vroege haver
Anthoxanthum odoratum	+ Gewoon reukgras
Carex arenaria	3 Zandzegge
Cerastium semidecandrum	1 Zandhoornbloem
Festuca rubra	1 Rood zwenkgras
Galium verum	2a Geel walstro
Hypochaeris radicata	+ Gewoon biggenkruid
Rumex acetosella	1 Schapenzuring
Sedum acre	2m Muurpeper

Adresgegevens auteur

André Aptroot, Dr Kuijperkade 8, 1561 TD Krommenie,
e-mail: andreaptroot@gmail.com

Abstract

Rhytidium rugosum rediscovered in Zeeland, after 42 years

Rhytidium rugosum was rediscovered in the province of Zeeland in The Netherlands, 42 years after the previous collection, which was only the second in that province after the first collection in 1841. Although all three collections bear different (though imprecise for the older ones) locality data, it is argued that they were probably all collected at the same place. A vegetation relevé is given of the recent finding.

Moslaag

Ceratodon purpureus	2a Gewoon purpersteeltje
Cladonia ciliata	1 Sierlijk rendiermos
Cladonia furcata	2a Gevorkt heidestaartje
Cladonia rangiformis	3 Vals rendiermos
Dicranum scoparium	2b Gewoon gaffeltandmos
Hypnum cupressiforme	3 Gewoon klauwtjesmos
Pseudoscleropodium purum	2m Groot laddermos
Rhytidium rugosum	1 Buizerdmos
Polytrichum juniperinum	1 Zandhaarmos